

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

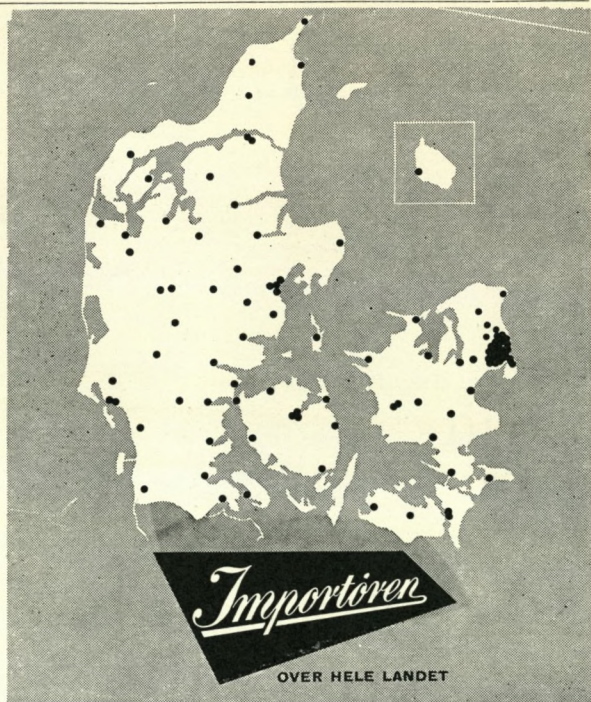
SORANERBLADET

NR. 1 JANUAR 1969 54. ÅRGANG

Månedsskrift
for Soransk
Samfund

SCO **KNALLERT**

— til hård daglig belastning

Kaina Rustolie - Kaina Vaabenolie - Kaina Loddefedt
Nova Slagloddepulver - Nova Svejsepulver

De kendte Kaina- og Nova-Produkter
 fra Vissinggaard Laboratorium anvendes på værksteder,
 garager og fabrikker overalt i Danmark.

Forlang Kaina- og Nova-Produkter hos Deres handlende

VISSINGGAARD LABORATORIUM

Vissinggaard pr. Brædstrup . Telf. (05) 75 14 14

BANKEN
 for Sorø og Omegn

FILIAL AF
 PRIVATBANKEN
 I KJØBENHAVN A/S

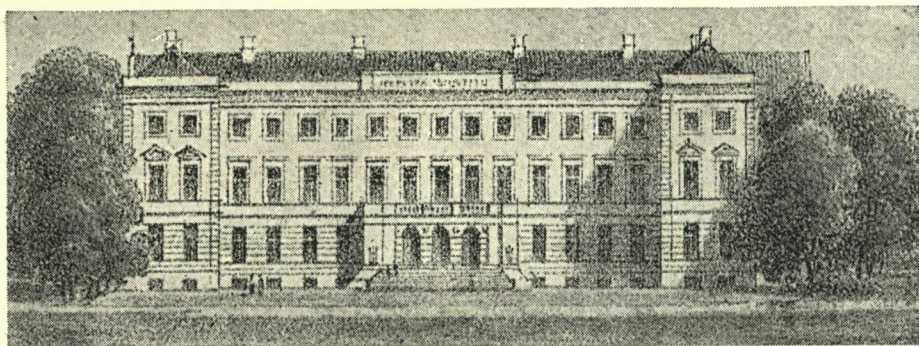

Sorø Akademis I. Skovdistrikt

Telf. (03) 63 01 25

Har De kakkelloven, har vi brændet

Academia Sorana

efter gammelt stik

SORØNER-BLADET

JANUAR

54. ÅRGANG

NUMMER 1

Arthur Arnholtz: Erindringer

SORØ AKADEMI

(Fortsat fra december)

Men nu skolen som helhed – hvordan virkede den? Hvordan var lærerne? Hvem var kammeraterne? – Når jeg har fortalt om skolen f. eks. i gymnasieforeninger, har man først spurgt mig, om vi dog ikke fik dagene ødelagt, når de blev stykket ud i så mange bidder? Lad mig prøve at repetere køreplanen, så godt jeg kan nu 50 år efter. Vi blev vækket en kvart i syv og fik havregrød og te med amagermad en kvart over syv. I sommerhalvåret havde vi en lille morgenlæsetid, derefter formiddagsundervisning, 5 lektioner a 40 minutter, fra 8–12; i halvti frikvarteret fik vi »alumneboller«, en slags hvedeknopper, som de lækkersultne prydede med en blanding af sukker og kakao. Kl. 12.18 spiste vi til middag ved det store

hesteskobord i spisesalen – med to lærere for bordenderne og et par stykker midtvejs. Bordbønnen fulgtes af den mærkelige kommando: »Træd til!« og retterne kom i et fast skema fra uge til uge. Så havde vi fri til omkring en kvart i to, middagslæsetid til en kvart i tre og 2 lektioners eftermiddagsundervisning fra tre til halvfem. På den tid serveredes »femmad«, to sammenlagte rundtenommer rugbrød med marmelade; derefter var vi fri til kl. 6. Fra ca. 6–7 var første aftenlæsetid; så fulgte aftensmaden: smørrebrød og te, anden aftenlæsetid fra ca. halv otte til halv ni (hvor de flinke fik lov til at læse morskab), og endelig havde vi fri indtil sengetid en kvart i ti.

»Aldrig bare to timers samlet fritid,« ynkede man mig. Det var ikke så slemt.

Livlige drenge kan lave ulykker nok på halvanden, og de mindre livlige kan have svært nok ved at få tiden til at gå. Dertil kom jo, at vi boede, om jeg så må sige, midt i det grønne. Allerede Fratergården var skønnere end alle andre skolegårde, og vi kunde tilbringe frikvartererne overalt i den store akademihave, hvor vi vilde. Og så var skovture og deslige jo ingen besværlig udflugt. Skoven og det åbne land lå bogstavelig talt lige uden for døren, søen med bådene, vi kunde ro i, lige neden for huset, og byen lige uden for Klosterporten. Min sjæl, hvad vil du mér?

»Men kasernetonen?« spørger man så. Lad mig forsikre, at lærerne, i min tid da, *aldrig* brugte kasernetone. Hvad vi hørte af grovheder, kom vi selv med. Alumnerne fra 2. m. til I g. boede på 4- eller 5-mands kamre og sov på de to store sovesale til et halvt hundrede hver. Den ældste på en stue var *kammerduks*, den yngste *kammerfuk*s. Fuksen skulde bl. a., før han gik i seng, sørge for frisk vand i karafien. Men ofte gik den lille mand i seng kl. halv ni; han kunde ikke mere. Så kunde det ske, at en »drøjesyg« duks for ind og hev ham op igen for den smule vands skyld.

For enden af de to sovesale lå de inspektionshavendes lejligheder. Lærersengene stod på en forhøjning med et jalousidækket vindue ved hovedgærdet. Herfra kunde de uset have øje med os. På salene selv styredes vi af en valgt sovesalsduks, en populær og bomstærk fyr, der formodedes at kunne bringe alle til tavshed. Når han på slaget 10 havde råbt: »Hold så kæft!« skulde der soves. – Men selv dukse kan glemme

deres værdighed. Vores lod sig en aften lokke til at synge en temmelig saftig soldatervise (det hedder viser af særegen bygning i folkemindeforskningen), og da han havde en stentorrøst, blev han kaldt ind til inspektør. Her måtte han, i skjorte, synge den en gang til; det var ikke spor morsomt.

Andre aftener, efter at vi var forstummet, kunde man høre en hvisken rejse sig og stige: »Rumæner snorker, Rumæner snorker!« Rumæner var en stakkels lille fyr med forældre i det fjerne ... og altså noget forstoppede åndedrætsorganer. Og nu susede puderne gennem salen, til han var bragt til tavshed og oprøret atter lagde sig. – Jo, det kunde være lidt hårdt for de små, selv om det ikke kom til de store grusomheder, i min tid da. Nu har de forlængst fået deres eget alumnat med forstanderinde; og selv om vi gamle drenge griner, er det nok bedst sådan.

Men spørgerne er ikke færdige. Nu hvisker de; det er naturligvis noget om homofili. Lad mig forsikre, at jeg, igen i min tid, *aldrig* har mødt det mindste tegn. Tonen var som sagt grov, og det blev på ingen måde fortiet. Men alt var så åbent mellem drenge, der er sammen døgnet rundt, at der ingen plads blev til fristelse.

Elevklientelet var broget. I Schneekloths skole, som jeg var kommet fra, var det mest mellemstanden, børn af handlende og embedsmænd. Her kunde trives snobberi, trods skolens idealisme. En dreng var en dag blevet sat uden for døren. Her tilbragte han tiden med at knække stropperne på alle frakker, der ikke var fra Illum eller Magasin. Den slags var utænkeligt i Sorø.

Her var drenge fra rige herregårde og fattige præstegårde, fra alle stænder og egne, også sønner af danske i udlandet, foruden Rumæner et par stykker fra Brasilien og Argentina; dertil færinger og grønlandere – alle klædt i den uniform, som vi troede, vi hadede, men som vist var det mest demokratiske, vi kunde gå i. Her var til overmål forskellige dialekter og forskellige livsvaner. Drengene fra nabybyerne tog hjem hver week-end; vi skilsmissebørn tog på familiebesøg og kom da hjem i alle de rigtige ferier. Men drengene langvejsfra måtte blive i Sorø; rejserne var for dyre og farlige; det var første verdenskrig. De flyttede over på sygehuset til hele skolens moderlige veninde, vores frodige og muntre, rent ud sagt elskede frk. Astrid Clausen. Alligevel så de langt efter os andre, når vi drog hjem på sommerferie.

De to grønlandere blev kaldt Storethor og Lillethor. Storethor var en kæmpe, høj, herdebred og rødblisset. Jeg har altid forestillet mig, at sådan må Leif den Lykkelige, Vinlandsfareren, have set ud. En dreng havde engang villet skæmte med ham på sovesalen, men det var Storethor ikke oplagt til. Så tog han blot med én hånd under drengens sengegærde, stemmede sengen lodret op og hældte ham ud. Storethor havde medbragt en mægtig slædepisk fra Grønland. Når hjemveén kom – det var gerne om aftenen – tog han piskan med over på stengangen; her kunde han stå en time i halvmørket og slå knald efter knald, som tunge og vældige rullede henad gangen. »Du må ikke tale til ham,« sagde en kammerat til

mig, da jeg så ham med piskan første gang.

For en dreng af min slags, åben og selskabelig, og i min situation var skolen sund. Her var masser at opleve, et langt bredere spektrum af mennesker at komme i kontakt med, velskabte, pompejansk malede gange og sale – man vidste det ikke, men indtrykkene blev siddende – og naturen lige for døren, også det var noget nyt: skoven var ikke et udflugtsmål, men et sted hvor man boede. Dertil var der sørget for ens dage og timer; de var talt og bestemt, og det er ikke værst i en urolig alder. For min langt modnere klassekammerat Christian Matras (den senere professor i færøisk) var det hele nærmest irriterende; han kunde selv og trængte hverken til kontrol eller støtte. Og for en tredie type, den lukkede med kontaktbesvær, kan opholdet i Sorø jo nok have været træls. To af mine kammerater begik selvmord, mens vi var der; vistnok to til, da vi var gået ud. Jeg vil ikke skjule det her; på den anden side tror jeg ikke, at deres ulykke bundede i skoleforholdene. Ingen af dem boede på skolen, da det skete. Man må nok blot gøre sig klart – midt i rigdommen af minder – at selv en nok så god kostskole ikke er det idéelle for alle. Vi blev hverken kaserneret eller uniformeret; vi var tværtimod udprægede individualister. Men der kræves en vis spændkraft i sindet for at holde al selskabeligheden ud, for at transformere den evige uro og foretagsomhed til noget positivt og personligt. Hvor spændkraften mangler, hvor man mere trænger til at gro i fred, kan kostskolelivet nok blive en plage. (Sluttes).

Soranerfrokosten

Torsdag den 2. januar 1969

Det var en hyggelig foreteelse; en nærmest intim frokost med kun 14 fremmødte, fra Bjørning (1901) til Larsen (1968). Formanden bød velkommen, og Brincker fremførte en hilsen fra Feder Brix, »Pjæk« (1908), som bor i Chicago; men ellers sad vi bare og sludrede to-tre mand indbyrdes, dels skoleminder, det kan jo ikke undgås, dels almindelig snak om Jul, familie, sygdom, forsikringer, arvesager og lignende opmuntrende emner. Agnes Hackhe (1913) havde medbragt en grandnevø – han var nu en usselig tilløber, student fra Østre Borgerdyd 1968, men dog med en soransk fader, Jan Buhl (1937) – og det var sjovt at iagttage, hvordan han til at begynde med tydeligvis bar megen skepsis til skue overfor dette foretagende, hans tante havde inviteret ham til, og så hvordan han efterhånden »tøede op«, den samme proces som man kan iagttage hos vore egne unge, efterhånden som de opdager, i hvilken grad vi ikke »hulker« over og på hinanden.

Kann Rasmussen omtalte i sin velkomst familien Michelsen, der havde leveret soranere i flere generationer, deriblandt overlærer Anker Peter William Michelsen (»Tyren«) og hans broder Carl (ham med de franske lærebøger) samt dennes søn Erik (S 1908) i mange år kollega med Schjærff på Rungsted, og i de unge år sangerkammerat (tenor) med Brincker, Mogens Nissen og Johs. Brøndsted. Han og hans hustru havde testamenteret deres ikke ubetydelige formue til Soransk Samfund, og da dette testamente ved fruens død nu var trådt i kraft, ønskede formanden, at vi skulle mindes disse givere ved at ud-råbe et leve for den skole, der havde virket så inspirerende på sine elever, at de så mange år efter ønskede, at deres midler skulle komme Soranere tilgode, endda helt uden klausuler.

Men selvom det var hyggeligt, og vi alle var faste frokostgæster, som genså hinanden med glæde, så er 14 jo lidt få, så kunne der ikke møde nogle flere op
torsdag den 6. februar kl. 12,15??

N. Sx.

Holberg-portrættet af Johan Roselius, adlet v. Rosenheim

Af Torben Glahn.

Johan von Rosenheim, alias Johan Roselius fødtes i Stockholm 4.8.1725, blev student fra Uppsala, volontør ved for-tifikationens 4.10.1745, underkonduktør der s.å., løjtnant i fransk tjeneste s.å., aide de camp i hollandsk tjeneste 1747, kaptajn à la suite med kompagni dér 1748, major i hessisk tjeneste 1750, adlet 4.8.1758. – Derefter steg han regelmæssigt i graderne inden for det svenske militær og gik 23.5.1781 af med oberstkarakter.

Men hvad der i denne sammenhæng har større interesse end von Rosenheims militære karriere, er oplysningen om hans kunstneriske evner. I 1741 var han elev hos *Georg Engelhardt Schröder* (1684–1750) og på et tidspunkt der omkring også hos *Johan Pasch* (1706–69). Man kender ca. 30 portrætter (alle pasteller) »mer eller mindre säkert till-skrivna honom« (det vil altså sige ikke signerede!). De er for største delen udført i Stockholm efter v. Rosenheims afsked fra militærtjenesten.

1791 blev han æresmedlem af kunst-akademiet i Stockholm. »R. var en begåvad ehuru något diletantisk porträtt-

målare „huvudsakligen i pastell«. Han døde 16.4.1803.

Om end vi således nu har særdeles fyldige oplysninger om Johan Roselius, savner vi endnu viden om, hvilket ærinde der kan have ført ham til København i 1747, og hvordan han har fået lejlighed til at male Holberg.

Victor Hermansen har givet en svag antydning af en mulighed via forbindelsen mellem Holberg og Freithoff i Det musikalske Societet, men om grunden til Roselius' tilsyneladende korte ophold i Danmark kan man i øvrigt kun gisne. Der synes at have været et stærkt sammenhold i den svenske kunstnerkoloni i København. Otto Andrup nævner *Pilo, Hörner* og de to brødre *Arbien*. 17) Det vides, at ovennævnte svenskfødte sprogmeister C. G. Almer i 1741 har medvirket til at skaffe Pilo (der senere blev hans svoger) til Danmark som tegnelærer ved Landkadetakademiet i København. 18) Man ved ligeledes, at Pilo skaffede maleren *Hans Arbien* (1713-66) stilling sammesteds. Hans Arbien og broderen, medailløren *M. G. Arbien* (1716-60), der 1755 udførte portrætmedaillonen af Holberg, var i øvrigt 1743-44 medstiftere af de første frimurerloger i Danmark. 19)

Det ville vel ikke være helt utænkeligt, om R. i 1747 havde haft en føler ude om ansættelse ved Landkadetakademiet. Det er vel for dristigt at sætte Holberg i forbindelse med Almers ansættelse som fransk sprogmeister i Sorø 1.3.1748, selvom man ved, at Holberg har været rådspurgt om professoremner til akademiet i Sorø, hvor i hvert fald *J. E. Schlegel* blev ansat som professor på Holbergs stærke anbefaling. 21) End-

nu dristigere ville det nok være at tænke sig en forbindelse Holberg-Roselius med lignende formål. 20)

Men Roselius har under alle omstændigheder haft gode muligheder for at træffe Holberg via frimurerforbindelser. Schlegel var frimurer, og det samme var komponisten *Johan Adolph Scheibe*, som havde så nær tilknytning til musikentusiasten Holberg, at han ikke blot til tysk oversatte og udgav Peder Paars endnu mens Holberg levede, men endog i 1764 udsendte en ny udgave af den forsynet med en meget værdifuld biografi af Holberg. Også højesteretsassessor *B. W. Luxdorph* (1716-88), der omgikkes Holberg og satte ham meget højt, har Roselius kunnet træffe i logen, der jo på det tidspunkt få år efter dens oprettelse ikke havde så forfærdelig mange medlemmer. 22) Måske var Almer, der også dyrkede musikken tillige at finde i det af Holberg så yndede Musikalske Societet. 23)

Den endelige fastslåen af autorskabet til de to soranske Holbergportrætter gør også, at man må tage spørgsmålet op, hvorvidt det drejer sig om originalmalerier af Roselius eller kopier.

Først skal der her redegøres ganske kort for, hvorledes de forskellige forskere og kunstnere har taget stilling til den ejendommelighed, det nu eksisterende portræt udviser ved fremstillingen af kjolens eller frakkens knaphuller, som er anbragt på venstre side.

Samtlige kobberstik før 1813 (da det ene maleri brændte) viser den korrekte placering af knapper på frakkens højre side, mens samtlige nu kendte malerier har knaphuller til højre.

Chr. Molbech, som jo skulle vide det, hævder, at også det brændte maleri havde den ejendommelighed. 24) *Repholtz* »ved ingen bedre Forklaring« end at Holberg har ladet sig male i vendt kjole. 25) *Th. A. Müller* tager det som et realistisk tegn på en lidet soigneret dragt: »Kjolen rent ud sagt vendt« 26), *Andrup* mener, at knaphullerne bedst kunne forklares ved at maleren »for at lette Kobberstikkeren Arbejdet, spejlvendte Billedet, og altså satte Knaphullerne paa den gale side«. 27) *Victor Hermansen* foreslår, at det nok var fordi det »jo var lettere at male« knaphul end knap, hvilket lyder såre urimeligt. 28) Med den viden, vi nu har, at portrættet er skabt af en ganske ung, om end dygtig amatør, kunne man godt acceptere den forklaring Karl Madsen har fremsat, at kunstneren kan have malet klædedragten efter sig selv i spejlet. 29) Havde det været Roslin, der netop var en »fremragende Stofmaler, hans Uvenner sagde ligefrem, at Behandlingen af Klædedragten var det betydeligste i hans Arbejder«, havde denne forklaring nok lydt urimeligere. 30)

Et andet nok så vigtigt spørgsmål er, hvornår portræterne er malet. Da man modstræbende gik ud fra traditionen, at Roslin var autor, måtte man sætte det seneste tidspunkt til 1745, da han endnu var i Skandinavien. Lodes stik anfører Holbergs alder til 68, d. v. s. 1752. *Andrup* tillægger ikke slige aldersangivelser på gamle stik stor beviskraft og påviser bl. a., at et andet, ældre Holbergportræt flere gange blev efterstukket samtidig med at man ændrede aldersangivelserne, og han påviste, at en variant af »vort« billede allerede

kendes fra 1749. 31) Sandsynligvis må vi således fastsætte fremstillingsåret til omkring 1747-49. Det er derfor under alle omstændigheder utvivlsomt forkert, at Svenskt Konstnærlæxikon endnu i 1961 opgiver 1752.

I sidstnævnte kilde kaldes det nuværende Sorø-portræt »en senere hårt restaureret replik (eller kopia)«, mens Lodes stik siges udført efter »originalmålningen«, d. v. s. det brændte portræt.

Hermansen siger også om det nuværende Sorøbillede, at det »er en gammel Gentagelse efter Roselius Original, men med Ændringer af Dragten«. Han fastslår tillige sammesteds, at både Lode og Clemens brugte det brændte maleri som forlæg for deres stik 1752 og 1798. 32)

Men er de første påstande rigtige? Her kommer vi til spørgsmålet original eller kopi. 33)

Ser vi på de to stik, som vi positivt ved har haft det brændte maleri som forlæg: *J. Meno Haas'* (en middelmaadig kobberstikker) fra 1775, 34) og den bekendte kunstner *J. F. Clemens'* fra 1798, vil man se at begge gengivelser på visse punkter skiller sig væsentlig ud fra alle de øvrige gentagelser af den soranske Roselius-type, vi kender fra før 1813. Den sidste gruppe består af: det *nuværende* soranske portræt, *Lodes* stik fra 1752, en malet kopi, der tilskrives *C. A. Lorentzen*, og som formodes at stamme fra kort før 1800, 35) og endelig den af Hermansen opsporede *kopi*, der må stamme fra før 1813, da det ene Sorø-portræt brændte. 36)

Her skal blot peges på nogle få de-

tailler, der skiller disse gengivelser ud i to grupper.

De to gengivelser efter det brændte maleri viser underkanten af kappefolden rundende svagt *ned* over højre skulder, på den anden gruppe runder kappen op *over* skulderen. På den første gruppe ses højre frakkekant højere oppe end venstre, på den anden er det omvendt. Hos J. Meno Haas og Clemens frembyder den dobbelt W-formede kappefold bag skulderen så at sige en skrå begyndelses- eller nedstreg, anden gruppe viser en enkelt-V-form med en nærmest lodret nedstreg. I det ene tilfælde går fordybningerne mellem de øverste kappefolder bag nakken skråt nedad, i det andet nærmest vandret.

Også parykken viser et forskelligt udseende i de to grupper. Parykkens detailler på det nuværende soranske portræt, der jo er stærkt og ofte restaureret, er det vanskeligt at redegøre for, men på Haas' og Clemens' stik finder man ud for næsepartiet t.v. en nærmest vandret parykbukkel med tilbøjelighed til nedadbøjning. På Lodes stik samt Lorentzens og den ukendte kunstners portrætter er buklen skråt opad buet. I det hele er der betydelig forskel på de to typers behandling af parykken.

Taler således ikke næsten alt for, at vi i de soranske portrætter står over for to næsten samtidige portrætter, og kan det ikke anses for sandsynligt, at det nuværende portræt er forlæget for Lodes stik? Det eneste, der kunne tale imod antagelsen er knaphullerne. Foretager man en nøje sammenligning, må man medgive, at af samtlige gengivelser, det være sig stik eller malerier, kommer Lodes stik det nu eksisterende

soranske portræt nærmest. (I stikket af Danmarks fornemste kobberstikker Clemens ville man rent ud betegne portrætligheden som dårlig).

Men når nu Lodes stik er blevet til i Holbergs levetid, skulle man tro, at forlæget var valgt blandt de to malerier, Holberg fandt mest vellignende, *hvis* da det nu brændte portræt overhovedet har eksisteret på det tidspunkt! Muligheden foreligger jo, at originalen, (det nuværende maleri på Sorø Akademi?) efter Holbergs død er gået i arv til søstersønnens datter, og at akademiet senere har ladet en kopi fremstille (måske af den nu adlede v. Rosenheim, måske af en anden), og at det således er kopien, der brændte 1813. Første gang man hører det senere brændte maleri omtale er i 1761. 37)

Man erindre sig den fine kunstken-der Otto Andrup ovenfor citerede udtalelse: at portrættet i Sorø må stamme fra midten af 18. århundrede, at det minder om svensk kunst, at der er noget diletantisk over det og at det ikke kan være Roslins malemåde.

Passer denne karakteristik ikke til punkt og prikke på det, man ved om Johan Roselius, adlet von Rosenheim? Hvorfor med Victor Hermansen tro at det er »en gammel Gentagelse efter Roselius' Original«? 38) *Hvad taler imod at vi på Sorø Akademi står over for originalportrættet af Holberg, som en lykkelig skæbne har bevaret for eftertiden?*

Noter

- 17) Andrup s. 135.
- 18) Dansk biografisk Leksikon bd. 1, s. 258 og bd. 18, s. 345.
- 19) sst. bd. 1, s. 484-485.
- 20) Hærens Arkiv har venligst oplyst, at

der ikke synes at eksistere nogen skriftlig ansøgning fra Roselius om embede ved Landkadetakademiet. Fil. dr. Birgitta Lager, Svenskt Biografiskt Lexikon, har været så venlig at meddele, at Roselius i to senere ansøgnin- ger (Supplikserierna Biographica och Militaria i Riksarkivet) oplyser om sig selv, at han i 1745 blev underkonduk- tør uden løn, og han fortsætter: »Sam- ma år som Lieutenant inkommen i den corps officerare som följande åhret gingo till Frankrike men på kongl. förbud at ej tjena mot konnungen i England anhöll om demission derifr. at resa sedermera med kongl. permission och egen bekostnad ut till **Allierta ar- meen**, derest passerat slutet af 1747 som volontär o. s. v. - Af den anden ansøgning fremgår det, at han blev adjutant i februar 1747, kaptajn 30. marts og 29. juli fik tildelt eget kom- pagni »och med det samma gjort hela detta årets Campagne ...«

Af Kungl. fortifikationens historia 1719-1811 (1930) fremgår det, at Rose- lius 1748 fik tilladelse til: »för bättre utkomsts skull på egna medel enga- gera sig i holländsk tjänst«.

Disse oplysninger taler for, at Hol- bergportrættet er blevet til i 1747, hvor Roselius tilsyneladende har ven- tet på at få lov at rejse. Man forstår tillige, at han har haft så småt med penge, at det har været nødvendigt, at Pilo garanterede for optagelsesgebyret til frimurerlogen. Dette kunne også styrke antagelsen, at han benyttede tiden til at se sig om i Danmark efter en lønnet stilling.

Soraneren, overarkivar Henry Bruun, der venligst har tilrådet disse to fore- spørgsler, oplyser, at hvis Roselius har tænkt på en tilknytning til akademiet i Sorø, er arkivstoffet, man skal gen- nemgå for eventuelt at finde noget om sagen overvældende.

- 21) Alfr. Glahn: Sorø Akademi og Hol- berg. 1925 s. 13.
- 22) Schlegel blev optaget som frimurer 1744, Scheibe 1746 og Luxdorph 1745 (Bugges ovennævnte bog om Det dan- ske Frimureries Historie indtil 1765. Kbh. 1910).
- 23) Den bekendte soraner, hofmanden og mæcenen Johan Bülow fortæller et sted om livet som akademist i hans ungdomsår: »Concerter havde vi hver Lørdag Aften, hvori Overhofmester Reitzenstein, som var en stor Musik- elsker og opmuntrede Academisterne til at legge sig efter Musik, bleste den første Fløite, jeg den anden, Dr. Buch-

have den første Violin, Dandsemester Schübler den anden, Sprogmeister Al- mer Bas (siden ogsaa jeg) og hans Frue Clavicembalo« (Dette citat for at vise Almers forhold til musik. So- rø-Bogen bd. 2 s. 182). Christian Gott- lob Almer (død i Sorø 1773) var gift 1. med Cathérine Christine Demarez f. 1717, død 1752 i Sorø) gift 2. (Sorø) med Sophie Magdalene Grolau (død 1784 i Sorø). Almer var oprindelig kantor i Karlskrona. Ansattes 11.12.1741 som skrive-, regne- og sprogmeister (tysk) ved Landkadetakademiet. 23.3. 1744 udnævntes han til inspektør sst. og 13.3.1748 tog han sin afsked for at overtage stillingen som fransk sprog- mester i Sorø. (Dansk biografisk Lek- sikon bd. 1, s. 258 samt oplysninger fra Hærens arkiv).

- 24) citeret hos Th. A. Müller s. 76.
- 25) Repholtz s. 252.
- 26) Th. A. Müller s. 78.
- 27) Andrup s. 142.
- 28) Hermansen s. 20.
- 29) Karl Madsen (Tilskueren II s. 166: »Der kan tænkes mange forskellige Aarsager til Portrættets besynderlige Knaphuller. Dragten i et 18de Aar- hundredes Portræt maltes vel saa godt som aldrig efter selve Personen, i Reglen efter en Leddedukke. En saa- dan har dog Roslin næppe medført fra Skaane eller behovet; han har maaske malt Dragten efter sig selv i Spejlet og glemte at ændre den derved fremkomne urigtige Anbringelse af Knaphullerne.«
- 30) Th. A. Müller s. 79.
- 31) Andrup s. 54 og 133.
- 32) Hermansen s. 31.
- 33) De i det følgende omtalte billeder er gengivet hos både Th. A. Müller, An- drup og Hermansen, det af sidstnæv- nte opdagede naturligvis kun hos Her- mansen. Ikke medtaget i denne under- søgelse er Bernigeroths stik fra 1757, gengivet hos Andrup s. 130 og Baggés stik fra 1832 (Th. A. Müller s. 85), da Andrup har påvist (s. 128 og 132) at de er kopier af Lodes stik. Det sam- me gælder utvivlsomt Chevilletts stik (Paris 1762) (Th. A. Müller s. 87). Ec- kersbergs i teksten omtalte stik fra 1843 efter det nuværende maleri har den fordel, at det er taget på et tids- punkt, hvor billedet knap havde gen- nemgået så mange restaureringer som nu (afbildet hos Th. A. Müller s. 83). Nævnt i denne artikel er heller ikke det lille miniaturemaleri i Sorø, der utvivlsomt er en kopi efter Roselius-

(fortsættes side 9)

SORANERBLADET

53. ÅRGANG

FR. PALM GREISENS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN 1968

Indhold

	Side
Større artikler, digte	
ARNHOLTZ, ARTHUR, professor, dr. phil.:	
<i>Erindringer. Soransk ensomhed</i>	95
<i>Erindringer. Sorø Akademi</i>	131
BLIX, JØRGEN, redaktør:	
<i>Kunstmuseets 25-års jubilæum</i>	70
BRINCKER, R. E., grosserer:	
<i>En overskæringsaften</i> 77, jfr.	106
BUGGE, G. N., kontorchef:	
<i>Soranerbræen. Med 1 billede</i>	1
CLAUSEN, JOHAN, rektor:	
<i>Latinske æresvers til Vilhelm Andersen</i>	13
CLAUSEN, SVEND, direktør:	
<i>Tale ved Soranerfrokosten den 7. november 1968</i>	116
DAM, GUNNAR, overlærer:	
<i>Erindringer om korsang på Sorø Akademi 50-60 år tilbage</i>	101
ERICHSEN, JOHN, stud. mag.:	
<i>Sorø Akademis oprettelse 1623 og virksomhed i Christian IV's tid</i>	41, 53, 66
GLAHN, TORBEN, overbibliotekar:	
<i>Sorø omkring år 1800</i>	36
<i>Holberg-portrættet af Johan Roselius, adlet v. Rosenheim</i>	135
HOFFGAARD, C. C., direktør:	
<i>En soransk stambog fra 1786</i>	28
<i>Tyranniets triumf 1938-1948-1968 (Digt)</i>	90
<i>Direkte fra båndet X - Inkvisitorisk interview med landsdommer N. V. Boeg</i>	139
HUNDERUP, CHR. viceadministrerende direktør i SAS:	
<i>Tale ved Soransk Samfunds årsfest på Sorø Akademi den 12. oktober 1968</i>	111
KANN RASMUSSEN, A., civilingeniør, direktør:	
<i>Afsløring af det 19. navn på mindetavlen. Med 2 billeder</i>	142
LORENZEN, POUL, skovrider:	
<i>Om Vilhelm Andersen</i>	6
RANTZAU, J. H.:	
<i>Afdøde ritmester Aage Moos Hansen Møller</i>	143
»SIMS«:	
<i>Under Fønixsfuglens vinger</i>	5
SCHJÆRFF, POUL, lektor, red.:	
<i>Ingemanns hus - sygehus?</i> 26, jfr.	93
<i>Chr. Wilsters grav</i>	121
Nekrologer	
Dødsfald: Ekspeditionssekretær <i>Frede Abrahamsen</i> (r. '19), * 4. april 1901 - † 5. april 1967. Af P. Sch. - Ingeniør <i>Niels Dam</i> (r. '24), * 27. maj 1908 - † 16. november 1967. - Ingeniør <i>Vilhelm Lakjer</i> (1895), * 19. juni 1882 - † 27. november 1967. Af P. Sch. - Fhv. kontorchef <i>Harald Salicath</i> (s. '21), * 16. april 1903 - † 11. december 1967. Af P. Sch. - Generalkonsul, børsrådgiver <i>Sivert F. Bartholdy</i> r. '07), * 18. december 1889 - † december 1967. Af P. Sch.	7

Dødsfald: Overklitfoged <i>Axel H. Rasmussen</i> (s. '17), * 12. december 1897 - † 23. december 1967. Af P. Sch. - Civilingeniør <i>Albert Kindt</i> (s. '12), * 28. september 1893 - † 18. januar 1968. Af P. Sch.	18	107
Dødsfald: <i>Otto Elias Nielsen</i> (1908), * 29. november 1890 - † 26. januar 1968. - Læge <i>Erik Peytz</i> (s. '23), * 4. februar 1904 - † 23. februar 1968. Af P. Sch. - Redaktør <i>Hartvig Andersen</i> (s. '31), * 11. juni 1912 - † 27. februar 1968. Af P. Sch. - Overassistent <i>Aage Munch-Knudsen</i> (s. '14), * 7. marts 1897 - † 1. marts 1968	37	
Dødsfald: Kontorchef <i>Povl Nygaard</i> (99), * 23. maj 1883 - † 18. december 1967. Af P. Sch. - <i>Franz Treschow Gulmann</i> (s. '13), * 25. september 1894 - † 19. marts 1968. Af Ellen Vibeke Jensen	48	
Dødsfald: Grosserer <i>Wolfgang Røper Petersen</i> (IV. '06), * 9. oktober 1889 - † 31. marts 1968. Af P. Sch. - Godsejer <i>Hartvig Boserup</i> (m. '38), * 20. maj 1921 - † 21. april 1968. Af Erik Sanders	63	
Dødsfald: <i>Kjeld Brix Kjølgaard</i> (s. '15), * 29. oktober 1896 - † 27. maj 1968. - <i>Chr. Algreen Hansen</i> (s. '15), 1. december 1896 - † 2. maj 1968	74	
Dødsfald: Toldkasserer <i>Vilhelm Bay</i> , (pr. '95), * 16. august 1878 - † 1. juni 1968. Med 1 portræt. Af A. Kann Rasmussen. - Skuespiller <i>Hans Egede Budtz</i> (IV '06), * 8. august 1889 - † 29. juni 1968. Af P. Sch. - Stadsarkitekt <i>Tage Møller</i> (s. '10), * 22. september 1892 - † 5. juli 1968. Af Erik Friis	87	
Dødsfald: Farmer <i>Arne Nielsen</i> (r. '18), * 31. oktober 1901 - † 21. maj 1968. - Tømmerhandler <i>Martin Schøning</i> (s. '05), * 21. oktober 1887 - † 8. august 1968. - Skovrider <i>Svend Kindt</i> (IV. '07), * 26. september 1890 - † 15. august 1968.		
		1890 - † 20. august 1968. Af P. Sch.
Dødsfald: Landsdommer <i>N. V. Boeg</i> (s. '00), * 2. december 1881 - † 2. oktober 1968. Med 1 portræt. Af P. Sch. - Ekspeditionssekretær <i>Axel Feilberg</i> (IV '00), * 27. november 1883 - † 3. oktober 1968. Med 1 portræt. Af P. Sch. - <i>Børge Lund</i> (s. '25), * 21. november 1907 - † 6. oktober 1968. Af E. W. Lauridsen. - Toldforvalter <i>Aksel Meldorf</i> (r. '20), * 2. juni 1903 - † 7. oktober 1968. - Afdelingsingeniør <i>C. W. Gumoes</i> (IV. '07), * 5. august 1890 - † 12. oktober 1968.	122	
Foreningsanliggender		
1941-65 (Anmeldelse af indholdsfortegnelse til Soranerbladet) Af <i>Arne Østergaard</i>	16	
Soranerbladet. Indholdsfortegnelse 1941-65 (Anmeldelse) Af <i>Svend Ranvig</i>	17	
Soranerbladet. Indholdsfortegnelse 1941-65. (Anmeldelse). Af <i>Torben Glahn</i>	25	
Jydsk afdelings nye bestyrelse	28	
Regnskaber 1967	31	
Generalforsamling 24. april. Dagsorden	35	
Soransk Samfunds generalforsamling den 24. april 1968. (Referat). Af <i>Poul Schjærff</i>	56	
Soranerbladets redaktion. Af Soransk Samfunds bestyrelse v/ <i>A. Kann Rasmussen</i>	65	
Jydsk Afdeling (månedlige møder)	74	
Soranerbiografier 1901-60. Af <i>A. Kann Rasmussen</i>	81	
Årsfesten på Sorø Akademi 12. oktober 1968. Program	84	
20 år som redaktør. Af <i>Bestyrelsen</i>	103	
Post Festum (Årsfesten på Akademiet den 12. oktober 1968). Af <i>B. & B.</i>	117	

	Side
Soraner-Bladet. Af <i>Den gamle re-daktør</i>	150
Det var dengang. Af <i>Elbs</i> . 7, 62, 105,	145
Soranerfrokosten. Af <i>Saxtorph</i> 3, af <i>P. Sch.</i> 14, 29, 43, 59, af <i>M. P.</i> 68, af <i>E. V. J.</i> 69, af <i>N. Sax.</i> 80, 100, 115	134

Mindre meddelelser

Bimosen. Af <i>K. W. Rasmussen</i>	7
Fabeldyr og sagnfolk. Anmeldelse af <i>Poul Schjærff</i>	15
Orienteringsløb 17. marts, s. 16, re- ferat	47
Randers-Soranerne i 1967. Af <i>Jens Madsen</i>	16
Holbergs fødselsdag fejrede jydsk afdeling 3. december 1967. Af <i>Døps</i>	27
Arthur Arnholtz: Dansk Verslære I (Anmeldelse). Af <i>P. Sch.</i>	35
Gamle Soranere i Holbæk amt	39
Ung amerikansk feriegæst	45
Vandballet den 23. marts 1968. Af <i>Erik Sanders</i>	45
K. Holst Andersen. Mit Hus i Ja- pan. (Anmeldelse). Af <i>P. Sch.</i>	47
Fraternitas Soranas 32. stævne. Jy- dekroen 14.-16. maj 1968. Pro- gram. Referat af stævnet. Af <i>Erik Bennetzen</i> . Med 1 vignet	50, 72
Soraner-criket, maj 1968, juni 1968, juli-august 1968, september 1968. Af <i>Arns</i>	60, 73, 85, 106
Soraneraftenen i Holbæk. Af <i>Bruhns</i>	61
Kunstmuseet i Sorø fylder 25 år. Af <i>Poul Schjærff</i>	62
Fik-Fak-Baløk 23. maj	64
Translokationerne i Sorø. (Efter den lokale presse)	69
K. Holst Andersen afholder udstil- ling	81
Verdslig magtkamp - eller kultur- revolution? (Anmeldelse i »Magi- sterbladet« af Kai Hørby: Refor- mationens indførelse i Danmark)	82

	Side
Nyt fra Fyn (Afdelingen der). Af <i>O. Teusch</i>	82
De danske redningskorps. Falck og Zonen. (Anmeldelse). Af <i>A. Kann Rasmussen</i>	83
Grammofonpladen »Sorø Minder« .	85
Sorø Akademis skoles årsskrift 1967 -68. Af <i>P. Sch.</i>	103
Ekskursionen til Roskilde. Af <i>Ida Katstrup</i> og <i>Red.</i>	104
Soransk Samfunds Jydske Afdeling - Holbergs fødselsdag fejres 3. de- cember	104
Overlærer Sibberns legat for en so- raner. Af <i>Arne Østergaard</i>	105
En værdifuld bog gave (1500 bind fra Franz Treschow Gulmann til Sorø Akademis Bibliotek). Af <i>Svend Ranvig</i>	120
Legater	121
Kongeballet på Sorø den 16. novem- ber. Af <i>Lille S.</i>	144, jfr. s. 130
Jul i Sorø 1968. Anmeldelse af <i>P. Sch.</i>	146
Soransk Samfunds Jyske afd. Hol- bergfest 3. december 1968. Af. <i>H. S.</i>	149
Absalon var død, da de to tårne i Fjenneslev blev til	149
Gamle soranere og soranske noter 10, 19, 39, 49, 64, 74, 90, 108, 126, 147	

Rettelser (kun de vigtigste)

S. 23, spalte 2, lin 12 f.o.: egendomme- ligt, læs ejendommeligt.
S. 24, spalte 1, lin 23 f.o.: Kock, læs Koch.
S. 36, spalte 1, lin. 6. f.o.: enjambe, læs enjambement.
S. 62, spalte 2, lin. 8 f.o.: Tegder, læs Tregder.
S. 89, spalte 2, lin. 2 f.o.: juni, læs juli
S. 98, spalte 8, lin. 11 f.n.: Fjeldstrup, læs Fjelstrup.
S. 109, spalte 1, lin. 3 f.o.: 1833, læs 1883.
S. 124, spalte 2, lin. 12 f.n.: Block, læs Bloch.

billederne ,men dragten er anderledes behandlet, så det er umuligt at henføre det til en bestemt af de to typer. Det må være fra før 1776, da giveren af billedet, Jørgen Bugge har arvet det efter faderen, der døde 1776. (H. G. Olrik: Det Buggeske Miniaturebillede af Holberg, Soraner-Bladet 1922, 7. årg. s. 71 f. Billedet gengives dér og hos Th. A. Müller).

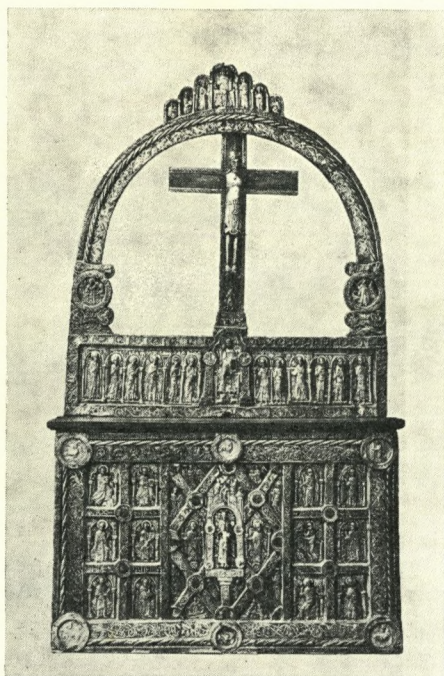
- 34) Hermansen s. 19.
 35) Dansk biografisk Leksikan bd. 10 s. 365.
 36) Hermansen s. 24. Faktor Wuldem, der har ejet det døde 1813.
 37) Hofmans Fundationer bd. 7 s. 592.
 38) Hermansen s. 31.

Poul Nørlunds bog om gyldne altre

Kort efter at Nørlund i 1938 havde afløst Mackeprang som direktør for Nationalmuseet, holdt han et foredrag i festsalen om udgravningen af Trelleborg. Rektor Raaschou-Nielsen bød ham velkommen, og det må have været ved den lejlighed, at han hentydede til direktørskiftet med de uforglemmelige ord: vi er dog glade for, at embedet forbliver ved skolen.

Som allerede nævnt af Saxtorph ved soranerfrokosten i november, er Nørlunds bog om de »Gyldne Altre« (fra 1926) udkommet i fotografisk optryk med en efterskrift af museumsinspektør Tage E. Christiansen. Den har i mange år været næsten umulig at opdrive, og tidsskriftet Skalk har derfor taget initiativet til genudsendelsen. Alle, der interesserer sig for kirker og kirkekunst, vil fryde sig, og soranere må i al beskedenhed have lov til at glæde sig særligt. Jeg ved ikke, om Nørlund selv sagde det, men andre har sagt, at Sorø-årene bidrog til at vække hans interesse for middelalderhistorie, og hans afhandling om klosteret i Sorøbogen vidner ihvertfald smukt om hans interesse for stedet.

De gyldne altre (er det Nørlund, der har givet dem navnet?) hører til det mærkeligste og skønneste, der er beva-

Lisbjergalteret

ret af dansk middelalderkunst. De er ældre end de træskårne og stafferede tavler, som vi alle kender, og de er udsmykkede med drevne, forgyldte kobberplader. På selve alterbordet, langs bagkanten, et lavt »retabelbrædt« med figurer. Derpå et krucifix omgivet af en høj himmelbue. På alterbordsforsiden scener af den hellige historie og i midtfeltet næsten altid den tronende Kristus.

Disse altre har været almindeligt udbredte i Europa, men kun ganske få er bevarede uden for Danmark. Måske fordi pladerne har været af sølv eller rent guld, som på Baseleralteret i Clunymuseet i Paris. I Danmark er 7 bevarede: 5 på Nationalmuseet og 2 i kirker, nemlig Sahl og Stadil i Vestjylland. Hertil kommer enkelte figurer og brudstykker.

Når man ikke er fagmand, er det egentlig halsløs gerning at ville fremdrage mere eller mindre tilfældige eksempler på de gyldne altres herlighed,

men for den gode sags skyld skal det forsøges alligevel. Billeder og tekst (også Christiansens) yder den læge læser god hjælp.

Lisbjergalteret (på Nationalmuseet) er det ældste. Nørlund daterer det til o. 1150, og Christiansen mener, trods visse indvendinger, at denne datering må fastholdes. Det er bemærkelsesværdigt ved sin rige ornamentik, og desuden ved at være et af de ældste fyldige vidnesbyrd om Mariadyrkelse i Danmark. I stedet for den tronende Kristus sidder Maria som himmeldronning i frontalets midtfelt med barnet på skødet og omgivet af blomster. Hun sidder i et bueslag, som ifølge indskriften er porten til det himmelske Jerusalem. Nørlund mente ikke, at et så prægtigt værk kunne være udført til en landsbykirke. Han tænkte sig, at det oprindeligt havde stået i Aarhus domkirke, og at de fleste gyldne altre havde hørt til i stifts- og klosterkirker. På dette punkt har tiden ikke givet ham ret. Der er gode grunde til at tro, at altrene virkelig er lavede til de kirker, hvor de nu står eller har stået. (Odderalteret er dog kommet til museet via Tvenstrup, hvortil det i 1645 blev solgt for 10 rigsdaler). For den nye opfattelse taler bl. a., at der i de pågældende kirker er romanske kalkmalerier og herskabspulpiturer eller spor deraf. De er opført af stormænd, der har kunnet smykke dem standsmæssigt. Sjællandske stormænd har også kunnet være med; måske endda Hvideslægten. Ifølge en fortegnelse fra 16. årh. har både Fjenneslev og Alsted kirker haft gyldne altre. Man kan så spekulere over, hvorfor alle de bevarede er jyske.

Den tronende Kristus på Tamdrupalteret (det berømte, med fremstillingen af Harald Blaatands døb) fremhæves af Nørlund som den mest monumentale af de mange majestasfigurer. En byzantinsk pantokrator (verdenshersker) med et hårdt, næsten foragteligt drag om munden. Som en modsætning kan nævnes kongernes tilbedelse fra alteret i

Ølst, der peger frem mod den mere menneskeligt bevægede stil, der skal afløse den strengt romanske. Det meget voksne Jesusbarn, der ellers nøjes med at løfte een hånd til velsignelse, er her nået til at strække begge hænder ud mod det smukke legetøj, som de hellige mænd bringer.

Tage Christiansens efterskrift slutter med en profeti: Fremtidig forskning vil søge at forstå de gyldne billeder endnu bedre ud fra middelalderens teologi. En begyndelse er gjort af Erik Cinthio i Lund, og Otto Norn er inde på de samme tanker i sin nyligt udkomne bog om »Jydsk Granit«. Men indtil det engang sker, vil Nørlunds »Gyldne Altre« være »det uundværlige standardværk«.

Bogen er i stort format med talrige billeder og plancher. Den koster 156 kr. i boghandelen og 108 for abonnenter ved direkte bestilling hos Skalk, Vester Allé 15, 8000 Aarhus C. Giro 10 47 17. Abonnement på Skalk koster 16 kr. 50 øre om året.

L. Balslev.

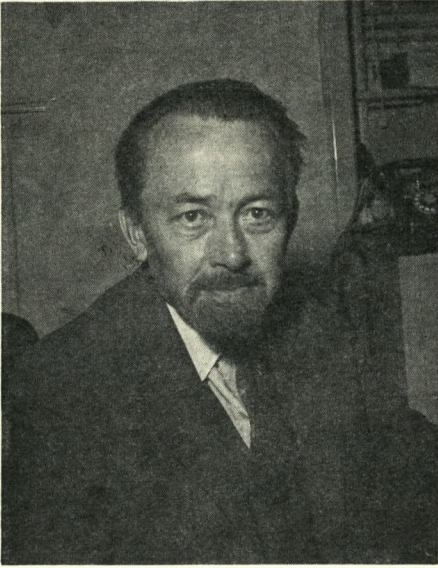
Dødsfald

Dr. phil. Eigil Nielsen

* 16. august 1910 – † 8. december 1968.

Kun 58 år gammel er en af dansk naturvidenskabs meget berejste forskere, palæontologen dr. phil. Eigil Nielsen død efter længere tids sygdom.

Eigil Nielsen var student (m) fra 1929. I Sorø var han – i følge eget udsagn – blevet inspireret til sit fremtidige virke af lektor Simonsen og foretog mange ekspeditioner på cykel til Lellinge å, hvor han søgte forsteninger. I 1935 blev han mag. scient. i zoopalæontologi, og i 1942 erhvervede han den filosofiske doktorgrad for afhandlingen »Studies on Triassic Fishes from East Greenland. I. Glaucolepsis and Boreosomus«. Året ef-

ter blev han ansat først som inspektør på Mineralogisk Museum, og fra 1958 som afdelingsleder. Fra 1957 fungerede han tillige som lektor ved Københavns Universitet.

Kan Eigils curriculum således forekomme at være videnskabsmandens slagne vej, var hans egentlige livsvej alt andet end triviell; den førte ham i en stor trekant fra Grønland i nord til Sydafrika og østpå til Asien. Helst og mest opholdt han sig på Grønland (1931, 1932-33, 1936-39, 1946, 1947 og 1955). Flere gange overvintrede han deroppe, ofte alene, kun i selskab med sine slædehunde. Det var her han gjorde sine opsigtsvækkende fund af forstenede, firbenede fisk. Tilsvarende fund gjorde han i Himalaya som deltager i 3. danske Centralasien Ekspedition i 1950, og næsten som en klimaks på denne forskning fik han lejlighed til, på en selvstændig ekspedition til Sydafrika og Madagascar i 1953, som den første europæer at deltage i dissekeringen af

»Den blå fisk«, der den gang til alles overraskelse blev fundet lyslevende – skønt forlængst anset for uddød – i flere eksemplarer i havet omkring Madagascar. Det tjener ham til ære, at han også sørgede for at få et eksemplar skaffet her til landet. Men også hjemme fandt han arbejdsstof, både i Faxe kalken og i molérsaflejringerne på Fur.

Det var bl. a. med disse fund han arbejdede, da jeg for første gang besøgte ham i hans »hule« på Mineralogisk Museum. Han var da netop blevet udpeget til at lede Den Thai-Danske Arkæologiske Ekspedition 1960-62, som jeg skulle deltage i. Under denne ekspeditions første fase i 1960-61, da vi rekognoscerede i Thailands vestlige grænseegne mod Burma, fik jeg et virkeligt indtryk af ekspeditionsmanden og kammeraten. Eigil var den samme, hvadenten vi fik redet bagen mør som bøf tatar under daglange ridt på elefanter, eller vi forrevne på krop og klæder masede os vej gennem junglen op til afsides og ofte højt beliggende huler. Udholdende og hårdfør tog han som ekspeditionsleder sin del af slæbet, når vi andre belæsedede med arkæologiske fund skulle tilbage til husbåden på floden, som i denne periode var vort hjem; til hans store skuffelse var resultaterne indenfor hans eget videnskabelige felt yderst sparsomme, sammenlignet med de arkæologiske fund. Det er ingen hemmelighed, at han håbede på gode forsteneringer og måske en ny »Java- eller Pekingmand«. Teoretisk skulle mulighederne for sådanne fund være til stede i området, men frem kom de ikke. Til gengæld glædede han sig med os andre over vore gode resultater, og vi havde i Eigil en

enorm støtte, når vi stod overfor naturvidenskabelige problemer undervejs.

Eigil havde altid pibe i munden. Uanfægtet tændte han den, da han efter et bad i floden var kommet op i husbåden og opdagede en slange i vandet, der hvor han lige havde svømmet.

Ligeså roligt tog han piben ud af munden og holdt den i vejret, så den endelig ikke blev våd, da hans karensktalende elefantfører ved en fejltagelse beordrede elefanterne til at 'knæle' ned i stedet for at 'svømme', da vi undervejs krydsede en flod; men distraet glemte han alligevel en gang at tage piben ud af munden; det var, da han stod midt ude i en flod og vaskede hår og så dykkede, for at få sæben skyllet ud.

Da mindedes han Grønland, hvor piben på slædturene i vinterkulde og storm kunne fryse fast til skægget, det Grønland, som han var med til at udforske og navngive flere uopdagede lokaliteter, det Grønland som skabte mandfolk, og hvor han erhvervede evnen til at tage alt med en knusende ro – i hvert fald udadtil, til beroligelse for omgivelserne. Det kom meget symptomatisk til udtryk, da vi, efter flere dages monoton bådrejse op ad en flod, pludselig en sen eftermiddag først fik beskadiget motorbådens skrue og gik i drift, og derefter, da den var repareret, i den følgende timestid flere gange gik på grund med husbåden og måtte ud i vandet for at hjælpe den fri. Det kommenterede Eigil blot med ordene: »I dag skete først ingenting – og så alt for meget«.

Med roen og piben var kun de skjoldede, bag hvilke han dækkede over et

følsomt sind. Han var meget hjælpsom overfor kolleger og studerende, og han var meget trofast, også i sit forhold til Sorø og kammeraterne fra årgangen.

Æret være hans minde.

Per Sørensen.

EKSPEDITIONSEKRETÆR LEO WILLERT

* 9. januar 1910 – † 5. november 1968.
Efter lang tids sygdom døde ekspeditionssekretær ved Københavns Amt, *Leo Willert*, den 5. november. Han blev student fra Sorø Akademi 1928 og bestod i 1935 juridisk embedseksamen. Samme år blev han ansat som fuldmægtig ved Holbæk Amt, hvorfra han i 1952 flyttede til Københavns Amt som ekspeditionssekretær. Senere blev den dygtige embedsmand tillige fuldmægtig ved skoledirektionen i Københavns og Roskilde amter.

Ikke mindre end fem medlemmer af familien har gået på Sorø. Foruden Leo tvillingebroderen, prokurist *Kaj W.* (s. '28), Landmandsbanken, cand.-pharm. *Adolf H. W.* (s. '30), Apoteket, Køge, civilingeniør *Svend W.* (s. '30), Kbhvn. og endelig søsteren fru *Ingeborg Berthy* (s. '33), tandlæge ved Ballerup-Maaløv kommunale skoletandpleje. Faderen, proprietær *Niels Chr. Pedersen*, ejede i sin tid *Krebshuset* ved Sorø, moderen *Marie Christine*, var født *Willert*.

P. Sch.

Gamle Soranere og soranske noter

Soransk Samfund lykønsker følgende kammerater, der har fødselsdag i februar:

1. Revisor *P. Lovmand Hvid* (f. 1909), Sløjfen 29, Gentofte.

4. Kontorchef *Søren Axel Sørensen* (f. 1879), s. 97. – 1908 afrejst til Argentina.
4. Kommunalæge *Hans Brohm* (f. 1899), Hvidbjerg Station, Thy.
7. Guldsmed *C. Mylius Aarsø* (f. 1909), Nørregade 10, Køge.
10. Bankbestyrer *Poul Andersen* (f. 1909), Dalgas Boulevard 70, København F.
10. Seminarieadjunkt *Kurt Berendsen* (f. 1919), Højderyggen 16 A, Herlev.
10. Arkitekt *Hans Gulstad Rasmussen* (f. 1919), Egevangsallé 17 A, Frederiksberg, Sorø.
11. Mag. art *Erik Frode Bülow Iversen* (f. 1909), Amaliegade 31, København K.
12. Ekspeditionssekretær, cand. jur. *Tage Tejsen* (f. 1919), Rothesgade 19, København Ø.
13. Cand. jur. *Agnes Vibeke van Osten Hackhe* (f. 1894), Frederiksvej 5, Sorø.
14. Læge *Niels Holm Poulsen* (f. 1909), P. H. Division U.S.A.I.D, P.O. Box 1014, Addis Abebka, Etiopia.
14. Civilingeniør *Frits Leonhard Sodemann* (f. 1909), Vinagervej 7, Lyngby.
14. Afdelingschef *Jørgen Buemann Worm* (f. 1909), Overgaden oven Vandet 40, København K.
15. Redaktør *Adam Chr. Wiehe* (f. 1919), Prinsessegade 50, København K.
17. *Poul Heesch* (f. 1919), på Sorø 1931–36.
18. Prokurist *Karmak Skjerbek* (f. 1909), Ved Stampedammen 58, Kokkedal.
19. Værkmester *Karl Evald Kristiansen* (f. 1909), Stationsvej 8, 5652 Nørre Søby, Fyn.
20. Assurandør *Hans Chr. Wenzel Bech* (f. 1894), Bolbrovej 25, Rungsted Kyst.
21. Skovrider *Matz Lorenzen* (f. 1919), Førsløv, Fuglebjerg.
23. *Sven Aage Schou* (f. 1899), Flakholmen 9, Vanløse.
25. *Gunnar Henning Madsen* (f. 1919), på Sorø 1931–36.

Husk: Velfærdsstaten giver meget at leve af, men intet at leve på.

Gåde:

Kran eller Drot og Marsk.

Den 12. december 1968 havde pastor *Hans Kristian Haugaard* (s. '18) været præst i 25 år for Tommerup og Broholm menigheder.

Fra 1. januar 1969 at regne er amtmænd over Holbæk amt *Mogens J. Clausen* (s. '26), Kommandør af Danebrog, udnævnt til Kommandør af 1. grad af Dannebrog.

Landsretssagfører *Hermod Lannung* (s. '14), Danmarks FN-veteran, der var med til den første generalforsamling i London 1946, og som har haft flere tillidsposter i FN end nogen anden, holdt den 17. december 1968 sin afskedstale i New York. Hans afsked formede sig som en appel til De forenede Nationer om at bedre organisationens fredsbevarende kræfter.

Lannung blev æret med den medalje, der blev præget 1965 for at markere »det internationale samarbejdsår« og FN's 20 års jubilæum. Generalsekretær U Thant udtaler, at Lannung »som en, der med usvigelig beslutsomhed og tro har viet en menneskealder til at støtte De forenede Nationer og fremme pagtens idealer på såvel regeringsplan som privat plan, til overflod har fortjent medaljen for det internationale samarbejdsår«.

Om kammeratskab

3. min.'s Rotary d. 25/5-32.

Af. K. Thrane

Som gammel soraner, som tidligere kostskoleelev igennem 6 år på Sorø Akademi, 6 uforglemmelige barndoms- og ungdomsår, føler jeg lyst til at sige nogle ord om kammeratskabet.

Der er ingen tvivl om, at der mellem drenge, der lever deres liv sammen dag og nat, på skolebænken, på sports- og legepladsen, på udflugter i skovene og på søen, i læsetiden 5 omkring bordet i hver opholdsstue og om natten 32 i hver sovesal, opstår et ganske andet samliv, et langt dybere udviklet kammeratskab, end mellem skoledrenge, der bor i deres forskellige hjem og kun mødes i skoletiden.

På en sådan kostskole hersker traditioner, der ikke blot angår skolens reglement, men også i høj grad angår forholdet mellem eleverne indbyrdes, idet de giver de ældre en ret betydelig myndighed overfor de yngre, men mellem klassekammeraterne, de jævnaldrende, hersker kammeratskabets uskrevne love, disse principper for et godt kammeratligt samvær, som man enten instinktivt følger eller ubevidst tilegner sig, og som man må følge, for at man kan trives et sådant sted.

Man vælger ikke selv sine kammerater. Tilfældige omstændigheder bestemmer, hvem man skal tilbringe en længere række ungdomsår sammen med, og lykkelig kan man prise sig, hvis man er så heldig at få særlig gode kammerater. Dette kammeratskab, dette liv mellem jævnaldrende drenge, der langt mere, end man måske er tilbøjelig til at tro, har øjet åbent for små brist i karakteren, tror jeg er af overordentlig stor betydning for en drengs udvikling. Ubarmhjertigt bliver sådanne skavanker som mangel på personligt mod, snobberi, sledsken, gåen under øjnene, uordholdenhed o. s. v. draget frem og pillet ud.

Det afgørende i et sådant kammeratskab er ikke, om man er rig eller fattig, om man er dum eller begavet, om man har et tiltalende eller et uheldigt ydre. Det, der er det afgørende, er karakteren. Den, der i sin skoletid holder sit givne ord, uanset den fordel, han kunne have af at bryde det, den, der selv overfor trusler eller korporlig straf nægter at optræde som angiver af kammeraterne, den, der står last og brast med kammeraterne og ikke vil tage imod de behageligheder, som rigdom eller rang og stand kunne skaffe ham, den, der på sportspladsen uden et ord bøjer sig for dommerens afgørelse, selv om den synes ham nok så pinende gal, den, der aldrig går bagveje eller laver intriger for at opnå personlig fordel fremfor kammeraterne, han har allerede i sin opvækst vist sig i besiddelse af eller erhvervet sig karakteregenskaber, der, forudsat at han bevarer dem også, når det gælder selve livskampen, mellem kolleger og konkurrenter vil skaffe ham betegnelsen »Gentleman«. Det er næppe tilfældigt, at denne betegnelse for en mand, man kan have tillid til, hvis ord er til at stole på, og som under alle forhold vil vise sig loyal, stammer fra England, der mere end noget andet land sender sin mandlige ungdom på kostskoler.

Og hvad er mere værdifuldt for en mand, end de minder han har fra en sådan række ungdomsår, tilbragt i godt, fornøjeligt og udviklende kammeratskab. Se blot på et par gamle skolekammerater, der træffer hinanden efter en række års forløb. De er jo næsten ikke til at vriste fra hinanden. Det synes uendeligt, hvad de har oplevet sammen.

Efter disse lykkelige ungdomsår kommer der tider, hvor man slider for at skaffe sig en stilling i samfundet, hvor man stifter hjem og familie og måske synes, at man har været heldig og er tilfreds med sin lod. Man har enkelte gode venner, man deltager i selskabslivet, man føler stor glæde ved sit arbejde og er lykkelig i sit hjem. Men

kammeratskabet fra de unge år savner man. Man opsøger af og til de steder, hvor man dengang færdedes, man kommer af og til i de samfund, hvor den gamle skoles elever mødes, og man opfrisker gamle minder, men det bliver alligevel ikke til det gamle kammeratskab.

Betingelserne for et kammeratskab er stadigt og regelmæssigt samvær, fælles arbejde, fælles mål, sammenslutning og enigt sammenhold.

Her er det Rotary træder til og skaber ved sin arbejdsplan og sine formål betingelserne for et nyt kammeratskab. I Rotary kan mænd i ledende erhverv, mænd, der så småt er begyndt at gråne ved tindingerne, men dog stadig har noget af drengen i sig, finde en erstatning for det kammeratskab, der gjorde ungdomsårene uforglemmelige.

En meget GAMMEL Soraner

Når man pusler med de Soranske Biografier, støder man ofte tilfældigvis på de mest snurrige ting, og Soranerbladets læsere skal her læse om et af disse tilfælde.

I min søgen efter oplysninger om Gustav Vermehren (R 1942), som døde i 1961, kom jeg i forbindelse med hans søster Fru Grønholt, der fortalte om alle de øvrige i hendes familie, der var Soranere. Hun havde fire morbrødre ved navn Funch Rasmussen, der alle var udgået i slutningen af forrige århundrede. I løbet af samtalen fandt jeg kartotekskortene på disse 4 drenge, og jeg nævnedes for Fru Grønholt, at der på kortet over Emanuel Rudolph Funch Rasmussen var anført, at han druknede i Niagara Falls. Dette viste sig at være noget fejlagtigt, og historien er som følger. Emanuel var rejst til Amerika for at besøge sin broder Henrik Birger Funch Rasmussen (A 1898), og på vejen ville han besøge Niagara Falls. Det var

streng vinter, og Emanuel var så letsindig at vove sig ud på de frosne vandmasser, hvor han gled og styrtede ned og dræbtes i faldet. Den eneste legitimation man fandt på liget var et visitkort med navnet RUDOLPH von BARNER, og de gode amerikanere antog derfor, at det måtte dreje sig om en fornem person – tysk greve eller lign. – og det blev så arrangeret, at hans legeme blev balsameret, og dødsfaldet blev bekendtgjort i de amerikanske blade. Hans bror Henrik Birger, som boede i Florida, læste annoncen, og da han var vidende om broderens kærlighed til navnet von BARNER, gættede han, at det var Emanuels dødsannonce, og han tog til Chicago og fandt sin broders lig.

Hertil kan så føjes den interessante oplysning, at det ikke var så underligt, at Emanuel kaldte sig BARNER, idet slægten Barner og slægten Funch Rasmussen var nær knyttet til hinanden. To brødre August Valdemar Barner (R 1860) og Carl Ludvig Barner (R 1857) har gået på skolen og faldt begge i krigen 1864.

Historien bliver ikke ringere af, at Henrik Birger Funch Rasmussen i dag lever i bedste velgående 87 år gammel i Florida!

Erik Sanders.

Holbergs Fødselsdag hos Randers-Soranerne

Holber-fødselsdagen den 3. december holdtes igen på Fladbro kro, hvor 10 »gamle« var mødt.

Vi mødte her kl. 19, og kl. 23 samledes vi efter indbydelse hos landsretsagfører Axelsen Drejer og frue i deres privatbolig i Randers, hvor fru Drejer opvartede med Gløgg og æbleskiver. Begge steder blev der ind imellem sunget sange af den »gule«.

Jens Madsen.

Den uforfærdede ekspeditionsmand

(»Politiken«, 13. december 1968).

Hofchef *Ebbe Munck* skriver disse mindeord om sin ekspeditions-kammerat, universitetslektor *Eigil Nielsen*:

Ved universitetslektor, afdelingsleder dr. phil. *Eigil Nielsens* begravelse i dag vil jeg gerne bringe en hilsen fra hans tidligere ekspeditions-kammerater.

Andre kan vurdere hans videnskabelige indsats og hans indsamlinger af fossile hvirveldyr. Her skal det blot være et par ord om den uforlignelige og uforfærdede ekspeditionsmand i marken.

Med nogle få undtagelse - *Lauge Koch* - måske - har der aldrig været en dansk videnskabsmand, der i den grad forstod at tilegne sig den primitive rejseteknik, det være sig i Grønland, Himalaya, Sydafrika eller i Thailand. Som kvalificeret forsker var han helt på toppen og har faktisk gjort sig meget fortjent af Danmark.

Han begyndte tidligt, som 21-årig *Lauge Koch*-elev (fundet af den berømte firbenede fisk), og han tog herefter den ene overvintring efter den anden på Grønlands østkyst. Da *Eigil Knuth* og jeg i 1938 startede Dansk Nordost Grønlands Ekspedition kom han direkte om bord fra en 2-årig overvintring i Scoresbysund. Han betænkte sig ikke en dag, når der var nye og spændende opgaver i sigte. Sammen med en grøn-lænder gennemførte han alene i vinter-månederne de lange slæderejser til nordostrundingen og tilbage til Danmarkshavn.

Da vi i 1947 »åbnede« Pearyland, og sommerholdet på grund af et flyveuheld var i fare for at indefryse, meldte han sig som den første til en undsætning over land, hvis det blev nødvendigt. Han var som altid ekspeditionernes moralske støtte, en fremragende stifter såvel som videnskabsmand og na-

vigatør. Da Papanins nordpoldsgruppe i foråret 1938 var i fare på Liverpool-kysten ud for Scoresbysund, stod han parat i pakisen med sine hundespand, hvis afhentning pr. isbryder slog fejl. Det gjorde den ikke, men *Eigil Nielsen* og de ledsagende grøn-lændere slog først retræte, da russerne var bjærget i land i »Jærmark«. Han fik aldrig et ord til tak og som han beskedent sagde: »Vi havde endda kun beregnet taksten til 10 øre pr. km og 1 kr. i dagpenge til grøn-lænderne«.

Som slædekører var han efterhånden lige så erfaren som *Knud Rasmussen*, som bjergbestiger skulle man stå tidligt op, hvis man skulle følge med, som leder af en elefantkolonne i Thailands urskove kunne han bedre end de indfødte finde sikkert tilbage til floden.

På hjemmeplan var han lige så selvskreven i Eventyrernes Klub som i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Eigil Nielsen døde tidligt, indfanget af en langvarig sygdom. I ekspeditionsårene var han aldrig syg og noget af det mest spillevende, man kunne opleve. Med sin klare intelligens og med den store viden, han repræsenterede, blev han en sjælden rejsefælle og en inspirerende kraft. Han var pionerånden selv - den begejstring, der nok er ved at være en mangelvare i dag.

Blandt venner blev han kaldt for »Måne«. Jeg ved ikke hvorfor. Men jeg ved, at hvis han havde været født i USA eller Sovjet på det rigtige alderstrin, ville han havde kvalificeret sig til de store månerejser, der netop nu for alvor begynder. Han var modig som få, fordi han kendte faren og forstod at overvinde den.

Mig bekendt var der kun ét, han frygtede: edderkopper. Og det var da menneskeligt. *Ebbe Munck.*

SORANERBLADET: REDAKTION

Højagervej 67, Rungsted Kyst, lektor P. Schjærrf.

Fr. Palm Greisens bogtrykkeri, København

**SVEGÅRDS
BOGHANDEL
SORØ**

TELEFON (03) 63 00 27
POSTKONTO 7163

**De Danske
Østersøfærgers
DSB
restaurationer**

*Rødby Færges
Rødby*

Advokat
HARALD QVIST
Landsretssagfører

Mødeberettiget for Højesteret
Frederiksberggade 25
(01) 12 32 64
Lrs. G. Tage Nielsens efft.

MERKUR A/S

HERMODSGADE 24
ÆGIR 8888

*Kaffe og The
en gros*

(03) 63 22 22
1. kl. værelser og smukke
selskabslokaler
Største og førende

HOTEL POSTGAARDEN, SORØ

luksusøl
til hverdagspris
HARBOE

Højlund & Løgstrup

KONSULENTER FOR VIRKSOMHEDSLEDERE

Organisation - Markedsføring

Økonomi

HØJE GLADSAXE TORV 2, 2860 SØBORG
TELEFON (01) 69 36 83

Mogens Krog-Meyer
Højesterettsagfører

Gothersgade 109, K.
Minerva 5800

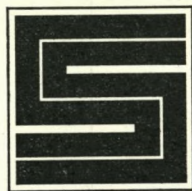
TH. C. JENSEN
1ste KLASSES SKRÆDERI

Vedelsgade 14
(03) 63 03 58
4180 Sorø

Kalundborg Shipping Agency

J. Rødgaard Hansen
statsaut. skibsmægler
Kalundborg

Telex: 5477 Kalship
(03) 51 17 00

**Sparekassen
Sjælland**

135 sparekassekontorer på Sjælland